

О.А. ДУДЗЯК,

к.е.н., доцент, Подільський державний аграрно–технічний університет

Вплив нетрадиційних джерел енергії та енергозбереження на розвиток сільських територій

Розвиток сільських територій, нині є одним з основних напрямків розвитку України. Якщо взяти до уваги те, що Україна є аграрною державою, завжди потрібно пам'ятати, що базою для успішного розвитку аграрного виробництва є сільські території. Нині сільські території в Україні знаходяться на межі виживання і ця проблема є досить актуальною не тільки для науковців, а і для державних службовців, сільських громад та небайдужих до селян громадських організацій.

Одним з факторів, що позитивно впливатимуть на розвиток сільських територій є ефективне енергозбереження та використання нетрадиційних джерел енергії, що дозволяє значно економити фінансові витрати на енергоносії та супутні до них витрати.

Ключові слова: енергозбереження, нетрадиційні джерела енергії, сільські території, енергетика.

О.А. ДУДЗЯК,

к.э.н., доцент, Подольский государственный аграрно–технический университет

Влияние нетрадиционных источников энергии и энергосбережения на развитие сельских территорий

Развитие сельских территорий, ныне является одним из основных направлений развития Украины. Если учесть, что Украина является аграрным государством, всегда нужно помнить, что базой для успешного развития аграрного производства являются сельские территории. Сейчас сельские территории в Украине находятся на грани выживания и эта проблема является достаточно актуальной не только для ученых, но и для государственных служащих, сельских общин и неравнодушных к крестьянам общественных организаций.

Одним из факторов, положительного влияния на развитие сельских территорий является эффективное энергосбережение и использование нетрадиционных источников энергии, что позволяет значительно экономить финансовые затраты на энергоносители и сопутствующие к ним расходы.

Ключевые слова: энергосбережения, нетрадиционные источники энергии, сельские территории, энергетика.

O. DUDZIAK,

PhD in Economics, State Agrarian and Engineering University in Podilia

Non-conventional Sources of Energy and Energy Saving Influence on the Rural Areas Development

The rural areas development is one of the priorities of the development of Ukraine. Taking into consideration the fact of Ukraine being an agrarian state, it should always be kept in mind, that the rural areas are the basis of the successful agrarian production development. Nowadays, the rural areas are on the verge of survival in Ukraine and this problem is quite urgent not only for scientists, but also for the government officials, rural communities, and regardful of peasants public organizations

One of the factors, positively influencing the rural areas development, is the effective energy saving and use of the non-conventional sources of energy, which significantly reduces the costs of energy sources and the associated costs.

Keywords: energy saving, non-conventional sources of energy, rural areas, power engineering.

Постановка проблеми. Питанню розвитку сільських територій нині присвячено багато дискусій та наукових доробок, 23 вересня 2015 року Кабінетом міністрів України затверджено «Концепцію розвитку сільських територій» де пропи-

сано ряд питань, які нагально потрібно вирішувати, щоб розвиток сільських територій показав позитивну динаміку до кращого. Та, нажаль питанню екологічної ситуації на селі, енергозбереженню, використанню нетрадиційних джерел

енергії приділялось недостатньо уваги, хоча проблема є актуальною через проблеми утилізації сміття та обігрів завдяки цьому приміщень, облаштування сонячними батареями осель селян, використання вітрової енергії та інше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розвитку сільських територій нині приділяється підвищена увага, як з боку держави, так з боку сільської громади, громадських організацій та науковців. Нині цій проблемі присвячують свої праці та дослідження провідні економісти України А. Шевцов, В. Славов [1], Н. Попрозман [3], М. Земляний, Т. Рязова [4]. Важливого теоретичного та практичного значення набуває дослідження вітчизняних науковців, що вивчають вітчизняний та зарубіжний досвід та адаптують його до національних умов. Однак, незважаючи на цінність проведених досліджень, окремі питання, пов'язані з виявленням характерних особливостей розвитку сільських територій та адаптації їх до сучасних умов потребують подальшого вивчення.

Метою статі є дослідження розвитку сільських територій за допомогою розвитку нетрадиційної енергетики, та енергозбереження України.

Основними цілями статті є: дослідження розвитку сільських територій України в умовах глобалізації, вплив на розвиток сільських територій енергозберігаючих технологій та застосування нетрадиційних джерел енергії, як позитивного явища сільськогосподарського розвитку України.

Виклад основного матеріалу. За останнє десятиліття проблема сталого розвитку сільських територій досить широко представлена в спеціальній літературі не лише в Україні, але й у країнах СНД, центральної і середньої Європи. Слід зазначити, що погляди учених на цю проблему досить різнопланові. Вочевидь, це пов'язано з економічними, політичними, ментальними особливостями розвитку держав.

Реакцією на негативні екологічні наслідки антропогенної діяльності людини (забруднення і деградація довкілля, виснаження природних ресурсів, погіршення екологічних умов життєдіяльності людини) стало формування концепції «сталого розвитку». Сама ж категорія «сталий розвиток» увійшла в науковий обіг у 1987 році після затвердження на 42-ій сесії Генеральної асамблеї ООН доповіді Всесвітньої комісії з питань природного середовища і розвитку під назвою «Наше спільне майбутнє». «Сталий розвиток», згідно

концепції, – це соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток, який не руйнує природне довкілля і забезпечує безперервний прогрес суспільства. Подальший розвиток концепція отримала в 1992 році після прийняття Декларації ООН про довкілля і розвиток, прийнята на Конференції ООН в м. Ріо-де-Жанейро, де наголошувалося, що «право на розвиток має бути реалізоване таким чином, щоб забезпечити справедливе задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь у всіх галузях, що розвиваються, і навколишньому середовищі». Для забезпечення «сталого розвитку» захист довкілля повинен стати невід'ємною частиною процесу розвитку і не може розглядатися у відриві від нього. Таким чином, в основу поняття «сталий розвиток» лягло розуміння того, що економічні і екологічні цілі суспільства повинні не протиставлятися, а узгоджуватися один з одним [1].

Згідно з Концепцією розвитку сільських територій [2], основними причинами погіршення соціально-економічного та екологічного стану сільських територій і, відповідно, проблемами, що перешкоджають забезпеченню їх сталого розвитку, є:

- у економічній сфері – низький рівень диверсифікації економіки сільських територій, обмеженість фінансових ресурсів для розв'язання проблем сільського розвитку, низький рівень розвитку системи кредитування у сільській місцевості; невелика частка інвестицій в розвиток сільських територій; низький рівень підприємницької ініціативи; неконкурентоспроможність більшості малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників та ін.;

- у соціальній сфері – високий рівень безробіття; низькі доходи сільського населення та обмеженість можливостей для їх підвищення; руйнування соціальної інфраструктури та низька якість забезпечення сільського населення соціальними послугами; низький рівень інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу, переваг та можливостей розвитку сільських територій України та ін.;

- у екологічній сфері – неврахування екологічних вимог у виробничих процесах, що відбуваються на селі; недостатність та неефективне застосування природоохоронних заходів тощо [2].

Одним з факторів розвитку сільських територій України є диверсифікація сільського господарства, це не тільки альтернатива реалізації сіль-

СОЦІАЛЬНО–ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ського господарської продукції та її збуту, а й надання різноманітних послуг на теренах сільських населених пунктів. Одним з таких напрямів диверсифікації сільського господарства [3] є використання нетрадиційних джерел енергії в сільському господарстві та використання їх в соціально–економічних цілях розвитку сільських територій.

Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії стали останнім часом одним із важливих критеріїв сталого розвитку світової спільноти. Здійснюється пошук нових і вдосконалення існуючих технологій, виведення їх до економічно ефективного рівня та розширення сфер використання. Головними причинами такої уваги є очікуване вичерпання запасів органічних видів палива, різке зростання їх ціни, недосконалість та низька ефективність технологій їхнього використання, шкідливий вплив на довкілля, наслідки якого все більше і більше турбують світовому спільноту.

Використання традиційних вуглеводнів шляхом спалювання супроводжується загальними втратами енергії до 80–90% і тому вже на сьогодні розроблено технології електрохімічного їх перетворення, які зменшують втрати до 10 % та є більш екологічно безпечними.

Альтернативна енергетика стає одним із базових напрямів розвитку технологій у світі, разом із інформаційними та нанотехнологіями вона стає важливою складовою нового постіндустріального технологічного укладу. [4].

Ефективне використання альтернативних джерел енергії на теренах України не тільки сприятиме вирішенню ряду проблем з переробки вторинної сировини та відходів, які часто залишаються після виробництва, як сільськогосподарської продукції, так і вирішенню проблем екологізації територій де зосереджуються великі виробники та переробні підприємства, а це зазвичай сільські населені пункти.

Одним з факторів позитивного розвитку сільських територій України є диверсифікація сільського господарства – це не тільки альтернатива реалізації сільськогосподарської продукції та її збуту, а й надання різноманітних послуг на теренах сільських населених пунктів. [3]

При використанні альтернативної енергетики та ефективному енергозбереженні можна частково здешевлювати сільськогосподарське виробництво і також максимально його диверсифікувати. Також потрібно пам'ятати про соціально–еконо-

мічний ефект енергозбереження, про його культурну і виховну функцію.

В своїх дослідженнях Наталя Попрозман чітко окреслила механізм ресурсозбереження, що ефективно можна також використовувати в дослідженнях розвитку сільських територій при розробці енергозберігаючих технологій

Механізм ресурсозбереження містить наступні аспекти:

- вибір раціональних типів і розмірів господарств, оптимальну структуру виробництва, поєднання галузей, нормативне забезпечення технічними та хімічними засобами, що дозволяє досягти балансу між складовими елементами виробництва, своєчасне та якісне виконання технологічних процесів, беззбиткове виробництво, максимальний вихід валової та товарної продукції, збереження екосистеми;

- застосування ресурсозберігаючих технологій, яке забезпечує абсолютне і відносне скорочення матеріально–технічних, енергетичних засобів, максимальну окупність;

- впровадження ефективних розрахункових відносин на основі визначення потенційно можливих рівнів продуктивності та обсягів виробництва продукції за науково обґрунтованими показниками, здійснення контролю за поетапним використанням сировини і її окупності, використання системи стимулювання за результатами ресурсозбереження;

- державна підтримка розвитку низько ефективних галузей народного господарства, впровадження досягнень науки і світового передового досвіду, регулювання цін на матеріально–технічні ресурси й продукцію.

У наукових працях [3,6] зазначено, що провідні науковці стверджують, що нововведення вимагають довгострокових витрат, їх оцінюють за допомогою показників чистої поточної вартості, внутрішньої норми окупності тощо. Проте, якщо новації впроваджуються у короткостроковий період тривалістю 1–3 роки, то використовують модифіковану методику.

Визначення економічної ефективності впровадження інновацій у виробництво, використання ресурсозаощадливої техніки чи технології базується на таких етапах:

- перш за все, визначається очікуваний середньорічний прибуток економічної системи на перспективу (наприклад, на 3–и роки) та по роках окремо;

– оцінюють дисконтний грошовий потік наступним чином:

$$ДГП = \sum_{i=1}^5 \frac{ГВ_t}{(1+Дс)^{t-1}} \quad (1)$$

$ГВ_t$ – прибуток економічної системи від реалізації продукції чи послуг у t -році;

$Дс$ – дисконтна ставка;

t – термін експлуатації деякого виду техніки чи технології ($T=1, \dots, t$).

– проводять дисконтування грошового відтоку (ДВТ), пов'язаного з витратами на проектування потокової лінії, її виготовлення та втіленням на виробництво. З цієї метою використовують визначену майбутню вартість грошей, різноперіодність вкладання матеріальних засобів, тобто

$$ДВТ = ВП_p^{(1)} * (1+Дс)^4 + ВП_p^{(2)} * (1+Дс)^3 + ВЛ * (1+Дс)^2 + ВМ * (1+Дс) \quad (2)$$

де $ВП_p^{(1)}$ та $ВП_p^{(2)}$ – витрати на проектування, що мають бути освоєні відповідно за перший і другий роки;

$ВЛ$ – витрати на виготовлення потокової лінії;

$ВМ$ – витрати на впровадження у виробництво техніки чи технології.

– обчислюються дисконтний потік витрат на виробництво продукції, а розрахунок здійснюють так:

$$ДГП = \sum_{i=1}^5 \frac{ВC_t}{(1+Дс)^{t-1}} \quad (3)$$

де $ВC_t$ – собівартість виробництва продукції чи послуг у t -році експлуатації потокової лінії;

– визначається економічний ефект від розробки і впровадження нових техніки чи технологій:

$$Еф = ДГП - (ДВТ + ДВС), \quad (4)$$

Слід відмітити, що оцінювання економічної ефективності впровадження інновацій, тобто застосування для виробництва продукції чи послуг нового обладнання, технологій чи техніки базується на методології оцінки ефективності вкладення капітальних інвестицій, а також те, що інноваційна діяльність є однією з основних видів інвестиційної діяльності. [5]

Висновки

Отже, слід зазначити, що використання альтернативних видів енергії, розробляти програми в яких використовується енергозберігаючі технології в достатній мірі зможе забезпечити ефективне використання енергетичних ресурсів, застосовувати нетрадиційні джерела енергій, що призводить до екологізації того регіону, тих сіль-

ських територій де ми застосовуємо та впроваджуємо подібні програми.

Все ж можна стверджувати, що не дивлячись на гостру проблематику та актуальність зазначеної теми альтернативної енергетики, державна політика в нашій державі відносно енергозбереження та альтернативних видів енергії є досить слабкою та циклічною. Існує безліч прогалин в законодавстві, що до енергетики, відсутні мотиваційні заходи, які б стимулювали розвиток в даній галузі серед приватних підприємств, в галузь альтернативної енергетики надходить не достатньо фінансових потоків також інвестицій, як від вітчизняних зацікавлених в вирішенні поставленої проблеми так і зарубіжних.

Список використаних джерел

1. Славов В.П. Енергетичні аспекти ресурсозбереження у сталому розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / [Славов В.П., Коваленко О.В.] // Збірник наукових статей «III-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю». – Вінниця, 2011. – Том.1. – С. 258 – 261. Режим доступу: <http://eco.com.ua/>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку сільських територій» від 23 вересня 2015 р. №995-р Київ. – Режим доступу: <http://zakonO.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>
3. Дудзяк О. А. Вплив сільського туризму на розвиток сільських територій. / О. А. Дудзяк // Науковий вісник Ужгородського університету – Серія: економіка. – Вип. 2(48) 2016. – С. 133–136
4. Шевцов А. Не традиційні та відновлювальні джерела енергії в Україні у світлі нових Європейських ініціатив / А. Шевцов Т. Земляний, Т. Рязова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/november08/2.htm>.
5. Попрозман Н. В. Оцінка ефективності ресурсозберігаючих технологій промислового виробництва / Н. В. Попрозман // Ефективна економіка. – Випуск № 12. – 2015. Електронне фахове видання. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
6. Забуранна Л. В. Фактори впливу на процес формування стратегії економічного розвитку АПК / Л. В. Забуранна, Н. В. Попрозман // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – Вип. № 8 (170). – С.111 – 119.
7. Шанаєва-Цимбал Л. О. Понятійний апарат та концептуальні положення екологічного менеджменту в системі державного управління / Л. О. Шанаєва – Цимбал // Державне управління: удосконалення та

розвиток. – 2013. – № 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nayka.com.ua>.

8. Wasilewski M. Methodological aspects of creating the system of indicators of crisis prevention as the foundation for stabilization of agricultural production

based on Ukrainian experience / M. Wasilewski, L. Zaburanna, N. Poprozman, M. Orlykowskyi // Economics and Organization of Agri–Food Sector (Scientific Journal of Warsaw University of Life Sciences–SGGW). – 2016. – Vol. 4. – pp. 23 – 35.

УДК 336.2 + 553

А.В. БОДЮК,

к.е.н., с.н.с., в.о. завідувача кафедри,

Київський університет управління та підприємництва

Фіскалювання надрокористування

Розробляються теоретичні поняття скарбницького фіскалювання надрокористування як процесів визначення фіскальних доходів за господарське користування надрами, що поступають від надрокористувачів до державної скарбниці (казни).

Ключові слова: гірництво, надра, надрокористувач, скарбницьке фіскалювання, принцип троїстості, власність народу, держава.

А.В. БОДЮК.,

к.э.н., с.н.с., и.о. зав. кафедры,

Киевский университет управления и предпринимательства

Фискалирование недропользования

Разрабатываются теоретические понятия казначейского фискалирования недропользования как процессов определения фискальных доходов за хозяйственное пользование недрами, поступающих от недропользователей в государственную казну.

Ключевые слова: горное дело, недра, недропользователь, казначейское фискалювание, принцип тройственности, собственность народа, государство.

A. BODYUK,

c.e.s., s.r.w., acting as manager of department,

Kyiv university of management and enterprise

Fiscal subsoil user

Theoretical concepts of treasury fiscal subsoil use are developed as processes for determining fiscal revenues for the economic use of subsoil deposits from subsoil users to the state treasury.

Keywords: mining business, subsoil, subsoil user, treasury fiscal, the principle of tripling, property of the people, state.

Постановка проблеми. Багаті мінерально–сировинні ресурси завжди були і будуть основою для промислового розвитку держави та взагалі її економічного зростання. Розвинуте надрокористування підвищує спроможність економіки країни знизити залежність галузей народного господарства країни від зовнішніх мінеральних джерел, забезпечує його необхідними видами сировини і продукції з них в обсягах, що сприяє стійкому функціонуванню гірничо–промислового комплексу, виробництву засобів виробництва і предметів споживання, позитивно впливає на національну безпеку країн.

Розвиток господарського надрокористування потребує вирішення економічних, екологічних, право–

вих та інших проблем. До таких проблем належать і проблеми обґрунтування та публічного визнання основ сталого розвитку надрокористування. Зокрема, вважається важливою проблемою й досягнення оптимальності обсягів видобутку корисних копалин.

Вирішення названих і не названих проблем надрокористування, які є динамічними, пов'язано з вдосконаленням відповідного законодавства.

До нормативних актів, що регулюють гірничі відносини в Україні, визначають засади правового регулювання, систему, структуру, функції і компетенції державних органів управління в сфері геологічної розвідки надр, видобутку та транспортування корисних копалин, а